

Talne semenske banke in njihova vloga pri dinamiki vegetacije

Soil seed banks and their role in vegetation dynamics

ELER KLEMEN, BATIČ FRANC

Oddelek za agronomijo, Biotehniška fakulteta, UL, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
klemen.eler@bf.uni-lj.si

Ob motnjah ali ob propadu posameznih rastlinskih osebkov v združbi se lahko nastali prostor zapolni z vegetativno razrastjo sosednjih rastlin, disperzijo semen ali trosov iz bližnje ali bolj oddaljene okolice ali pa iz semen iz tal. Slednji način regeneracije vegetacije definiramo kot talne semenske banke. Rastline, katerih seme je v tleh, lahko hitro kolonizirajo nastali prostor in vplivajo na nadaljnjo sukcesijo, vrstno pestrost združbe ter delovanje ekosistema. Talne semenske banke pri posameznih rastlinskih vrstah se razlikujejo glede njihove trajnosti, ta pa je v povezavi s tipom vegetacije, kjer posamezne rastlinske vrste najdemo. Znano je, da je pomen talnih semenskih bank večji v združbah, ki so pogosteje podvržene motnjam. Pomen in trajnost semenskih bank pri posameznih rastlinskih vrstah je povezan z nekaterimi drugimi biološkimi lastnostmi vrste (npr. življenjska oblika, življenjska doba, idr.), še posebej pa z nekaterimi morfološkimi lastnostmi semen. V prispevku je predstavljena raziskava talnih semenskih bank pri sukcesiji na primorskem Krasu, kjer smo po metodi kalitve v dveh terminih (jeseni, spomladi) želeli oceniti trajnost semenskih bank posameznih rastlin, le-to povezati z nekaterimi funkcionalnimi lastnostmi vrst, primerjati podobnost med sestavo talnih semenskih bank in sestavo nadzemne vegetacije ter s tem ovrednotiti pomen semenskih bank za potencialno obnovo zaraščenih površin na krasu ter za dinamiko vegetacije nasploh. Rezultati kažejo, da so talne semenske banke pri zaraščanju travišč na krasu le omejenega pomena, večina vrst gradi slabo obstojne, prehodne semenske banke, še posebej vse tamkajšnje vrste trav. Trajnejše zaloge semen v tleh smo našli pri vrstah z drobnim, okroglim semenom, npr. *Teucrium montanum*, *Satureja montana*, *Verbascum nigrum*, *Thymus* sp. Opazno je zmanjševanje podobnosti med semenskimi bankami in vegetacijo pri napredujoči sukcesiji; v kasnejših sukcesijskih stadijih je očitno vse večji pomen disperzije semena iz okolice, kar kaže porast deleža anemohornih vrst.